

## SLOVENSKÉ NÁRODNÉ OBRODENIE

---

**Počiatky národného obrodzenia** spadajú do čias **vlády Jozefa II.**, kedy sa Európou šírili myšlienky osvietenstva, prechod od feudálnej ku kapitalistickej spoločnosti. **Končí sa éra latinského univerzalizmu** (všeobecnosť a jednotnosť).

### Proces národného obrodzenia mal tri etapy:

1. **Bernolákovská etapa**, 1780 – 1820
  - spory medzi katolíckymi a evanjelickými duchovnými o podobu slovenského jazyka;
2. **Kollárovská etapa**, 1820 – 1835
  - postupné zbližovanie predstáv oboch táborov;
3. **Štúrovská etapa**, 1835 – 1849
  - obdobie štúrovej generácie, do čela národne obrodeneckého procesu sa dostávajú evanjelici;

Prvenstvo v slovenčine však majú **Kamalduli** (mnísi), ktorí **preložili Bibliu z vulgárnej** (hovorovej ľudovej) **latinčiny do slovenčiny** = porovnávali ešte grécke a hebrejské texty – vzniká tak **Kamaldulská Biblia**. Rukopis tejto biblie sa našiel v **Cíferi na fare**. Túto slovenčinu kodifikoval Bernolák, vychádzal z nej. **Keby Jozef II. nerozpustil rehole, táto forma slovenčiny je už dávno kodifikovaná**. Potom sa však bernolákovčina nahradila protestantskou formou od Ľudovíta Štúra.

### **Bernolákovci**

- 1783 – **Jozef Ignác Bajza** = prvý pokus o kodifikáciu spisovnej slovenčiny;
- Centrum národného života sa sústredil v **Prešporku** v **generálnom seminári**;
- **1787 – kodifikácia spisovnej slovenčiny na základe západoslovenského nárečia – Anton Bernolák**;
- 1790 – Anton Bernolák vydáva pravidlá pravopisu v latinčine – **Grammatica Slavica**;
- 1792 – v Trnave vzniká **Slovenské učené tovarišstvo** = cieľom bolo pozdvihnutie úrovni Slovákov;
- Bernolákovčinu používali hlavne kňazi pri kázňach;
- Evanjelickí vzdelanci naopak presadzovali biblickú češtinu a ideu všeslovanskej vzájomnosti.
- 1803 – na Evanjelickom lýceu v Bratislave vznikla **Katedra reči česko-slovenskej**, prvý profesor bol **Juraj Palkovič**;

### **Kollárovci**

- Opieranie sa o **trnavské nárečie**.
- Prevláda **idea všeslovanskej vzájomnosti** s hegemonným postavením Ruska.
- Táto etapa sa nesie v znamení **zbližovania katolíckych a evanjelických názorov na reč**.
- Centrom národného obrodzenia sa stala **Budapešť**.
- Hlavný predstaviteľ evanjelického tábora – **Ján Kollár**.
- Katolícke krídlo oživilo vysoké cirkevné duchovenstvo – arcibiskup **Alexander Rudnay**.

## Spolupráca katolíckej a evanjelickej inteligencie

Predpokladom pre spoluprácu dvoch prúdov bola blízkosť osobností národného hnutia – v Pešti pôsobil Kollár a v Budíne pôsobil Hamuljak.

### VÝSLEDKY SPOLUPRÁCE:

- v roku 1826 bol založený **Slovenský čitateľský spolok**, ktorý nakupoval a sprostredkúval slovenské knihy, časopisy, organizoval literárne prednášky, no po krátkom pôsobení zanikol;
- 1835 – založenie **Spolku milovníkov reči a literatúry slovenskej** – spolok vydával **almanach Zora**, kde boli publikované prednášky a iné príspevky národovcov v bernolákovčine a v čechoslovenčine;
- **Ján Hollý** bol najvýznamnejším predstaviteľom katolíckeho prúdu druhej etapy; svojou tvorbou prispieval k narastaniu národného povedomia Slovákov, hlavne tým, že tematicky spracúval najvýznamnejšie obdobia z dejín Slovákov (*Svätopluk, Cyrilo-metodiáda*);
- v druhej etape predstavitelia národného hnutia písali diela, kde obhajovali **rovnosť národov a kritizovali maďarský šovinizmus** (vyhrotený maďarský nacionalizmus, viera v nadradenosť maďarského národa);
- **kritizovali aj snahu** maďarského národa **o asimiláciu Slovákov**;
- v druhom období národné povedomie Slovákov bolo posilnené aj rozvojom divadelníctva – dochádza k vzniku **prvého slovenského ochotníckeho divadla** (1830);
- vydávali sa kalendáre, zábavné a poučné články;

## Štúrovci

- Iniciatíva **evanjelickej inteligencie**, avšak za úplnej spolupráce s katolíckou inteligenciou.
- Štúrovci presadzovali myšlienku **spisovného slovenského jazyka**.
- Centrum obrodeneckého hnutia sa stalo **Evanjelicke lýceum v Prešporku**. Tu od 30. rokov vznikajú **študentské spolky** – úloha bola osvetová a národnobuditeľská činnosť.
- Hlavní organizátori hnutia: **Štúr, Hurban, Hodža**;
- **1836** – začínajú naplno = **pamätný výstup na Devín**, kde **prisahali vernosť slovenskému národu a prideliť si slovanské mená: Štúr – Velislav, Hurban a Hodža – Miloslav**;
- Koncom 30. rokov v Uhorsku víťazí **idea jednotného maďarského národa a nastáva proces maďarizácie**.
- Jún 1842 – **Slovenský prestolný prosbopis** – *reakcia na násilnú maďarizáciu a šovinizmus*;
- **Júl 1843 – na Hurbanovej fare v Hlbokom prijímajú Štúrovci dohodu o uzákonení spisovnej slovenčiny na základe kultúrnej stredoslovenčiny**.
- August 1844 – na zasadnutí národného spolku Tatrín bolo oficiálne vyhlásenie spisovného jazyka.
- 1844 – **Ľudovít Štúr je odvolaný z Katedry reči česko-slovenskej = Štúr spolu s 22 študentami odchádza do Levoče**;
- **Janko Matuška** pri tejto príležitosti zložil hymnickú pieseň **Nad Tatrou sa blýska** a spievať ju odporučil na nápev ľudovej piesne *Kopala studienku* (v podobnom nápeve, ľudovo obľúbenom, sa v Uhorsku spievala aj maďarská hanlivá protihabsburská pesnička).
- **1852 – Martin Hattala - kodifikoval (a aj upravil) spisovnú slovenčinu**. Zaviedol napríklad **používanie ypsilonu**.

## Vyvrcholenie slovenského národného hnutia (1835-1848)

Predstaviteľmi sú tu stále **Štúrovci** (Štúr, Botto, Kráľ, Hurban, Hodža, Sládkovič, Chalupka, Francisci), teda inteligencia tretej etapy procesu národného obrodzenia.

### Program:

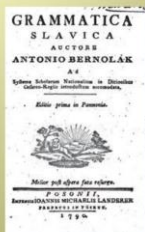
- jazykové požiadavky
- kultúrne požiadavky
- politické požiadavky

### Znaky:

- predstavitelia odmietali feudálny systém, absolutizmus, privilégiá a maďarizáciu;
- požadovali zrušenie poddanstva, zrušenie šľachtických privilégií, žiadali občiansku rovnosť a zastavenie maďarizácie;
- propagovali myšlienky moderného národa (rovnoprávnosť národov), ústavnosť, využívali ľudovú slovesnosť, navodzovali na slovenskú kultúru, zvyky a tradície;
- zakladali nedeľné školy (odstraňovanie negramotnosti a rozvoj poznatkov);
- zakladali knižnice a spolky miernosti (striezlivosti) – posedenia o škodlivosti alkoholu, fajčenia;
- vytvorili **prvý národný a politický program Slovákov – Žiadosti slovenského národa**;

### Znaky bernolákovčiny

- Fonetický pravopis - označovanie mäkkosti pri mäkčení (Ď, Ť, Ň, Ľ)
- Neexistuje y, ý
- Namiesto dvojhĺsok - á, é, ú
- Odstraňuje české litery ě, ů, ř
- Veľkým začiatčným písmenom sa píše všetky podstatné mená a výrazy týkajúce sa osôb
- Hlások j sa zapisuje ako g
- Hlások q sa zapisuje kv, x ako ks



### Znaky Štúrovej spisovnej slovenčiny

- Fonetický pravopis: Ď, Ť, Ň - vždy sa označuje mäkkosť (d'et'i)
- Neexistuje y, ý, ä, é, Ľ,
- Dvojhĺsky: ja, je, uo
- Zaviedol krátenie druhej dĺžky (krásna) - tzv. rytmický zákon - čeština ho nemá
- V 3. osobe sloves j. č. min. času zavádza (bežau, spievau)
- Neurčitok sloves končí na -uvať (nocuvať, ukazuvať)



### Hodžovsko – Hattalovská reforma

- Po r.1848 funguje medzi Slovámi Štúrova slovenčina (Štúrovci), bernolákovčina (katolíci), nová staroslovenčina (evanjelici uznávajúci Kollára), biblická čeština (ostatní evanjelici) - nutné zjednotenie.
- Október 1851 Bratislava - dohoda o zavedení jednotnej podoby spisovného jazyka - Štúrovho s **úpravami** Hodžu a Hattalu.
- Zmeny M. Hattalu: **Krátka mluvnica slovenská** (1852)
- Úpravy a nutné výnimky: Samo Czambel, **Slovenský pravopis** (1890), neskôr **Rukoväť spisovnej reči slovenskej** (1902).



### Zmeny Martina Hattalu

- Zaviedol y, ý
- Pred e, i sa mäkkosť Ď, Ť, Ň, Ľ prestala označovať
- Zaviedol ä, Ľ, é
- Zaviedol písanie dvojhĺsok ia, ie, iu, ô
- Zaviedol -l v 3. os. j.č. min. času sloves (utekal)
- Rozdelil slová na 9 slovných druhov (chýbali častice)

